

Polstret omsorg i ensfarget metervare

Det skjer noe med rommet hver gang John Raustein inntar det. Han polstrer arkitekturen, draperer alle vegger og akustikken dempes. Omgivelsene blir beroligende på grensen til det kvelende. Tekstiler bilder og former trer gradvis frem. Det føles som en litt for klam klem, som et utpust som kommer litt for sent, eller et bilde på netthinna du aldri blir kvitt. I hans omfattende utstillingstriologier syr han seg sting for sting gjennom en verden hvor språket ikke strekker til.

Tekst av Kjersti Solbakken

Det er september 2018. I Sverige er det valg og Sverigedemokratene ser ut til å gjøre det bra. Jeg er i Trondheim, nærmere bestemt på Trøndelag senter for samtidskunst hvor John Rausteins utstilling *bort fra vinduet og inn i lyset* finner sted. John sitter ved siden av meg og snakker om hvordan det er å være homofil mann i Tsjetsjenia. Han snakker om usynliggjøring, om privilegier og om motstand, og han snakker om det å gjerde seg inne bak en Berberishekk. På www.hekkplanterdirekte.no skal jeg senere den samme kvelden lese at Berberis egner seg veldig godt som beskyttelse mot innbrudd: tornene er et effektivt avskrekkingsmiddel.

– Jeg er interessert i hvordan dagsaktuelle hendelser tar oss tilbake i tid og sted. Det handler om å plutselig huske noe som man ikke visste var glemt, forteller Raustein.

De hvite veggene er borte og vi er omringet av tørre matte bomullsstoffer av billigste sort. Ensfargede arbeider i utstillinger beveger seg innenfor en begrenset palett; mørkeblå, en skitten mintgrønn eller en lys grå støvete farge er alt du får, og allerede der oppstår en form for lengsel. En lengsel etter hva? Rosa? Kontraster? Skarpe kanter? Dette fraværet av et ubestemmelig «noe» er i det hele tatt en følelse som i høyeste grad er tilstede i Rausteins omfattende tekstile installasjoner. Fraværet manifesterer seg til og med helt konkret i fysisk form gjennom arbeider med innsydde hullformer. Det er først når du tar deg tid til å virkelig befinne deg i arbeidet at verkene gradvis fremkaller seg selv. Frem trer en scenografisk arkitektur som mimer et redigert minne.

Raustein veksler hele tiden mellom å lede og å villed. I utstillingens tittel ber han oss gå bort fra vinduet og inn i lyset, men rommet er dunkelt.

– Det handler om følelsen av å være et barn som får beskjed om at det står i veien for lyset, forteller han.

I verkslisten er en rekke titler oppført, men jeg må selv plassere de på det jeg ser rundt meg. Det finnes ingen tall og heller ingen kart. Jeg tar meg selv i å lete etter *Usynlige gjerder*. Jeg leter etter *Bølger om natten* og *Svarthåla*, og ender opp med å akseptere at alle verkene bærer alle titlene.

Svaner stivet i sukker

At Rausteins interesse for tekstil er nært koblet til spørsmål om usynliggjøring, utenforskap og identitet er tett forbundet med hans egen bakgrunn; oppvekst i fosterhjem og etterhvert som ung homofil i en liten bygd midt i bibelbelte. Et minne om et helt spesielt rom har blitt et viktig utgangspunkt for hans arbeid i dag. Som barn var nemlig han hver onsdag i det han kaller tanteforeningen.

– Disse tantene var verger for mor og hennes tvillingsøster som hadde mistet sine foreldre i ung alder, og oppfølgingen skjedde ved at man organiserte denne tanteforeningen. Jeg gikk ikke i barnehage så da ble jeg med dit, forteller Raustein. – Tante Bergit var ekspert på hardangersøm, tante Kirsten var super på nupereller, og Ada, hun røykte som en skorstein og heklet helt fantastiske svaner som hun stivet i sukker. Jeg var for liten til å lære noe så jeg satt ofte under bordet og lekte og lyttet, mens tantene skravlet og arbeidet.

Raustein forteller at tekstilkunstens posisjon er en drivkraft for arbeidet. I hans kommende utstilling i Kunstnerforbundet har han jobbet ut fra Overlyssalens historiske posisjon som salen som kanskje i størst grad har vært viet maleriet.

– Jeg er fascinert av at arbeider i tekstil som igjen henger oppå tekstil oppfattes som usynlige, spesielt når de er i samme farge. De går i ett med veggen. Slik skaper jeg et bilde på det usynlige arbeidet tekstilkunsten gjennom historien har eksistert som.

Usynlige strukturer behandles i Rausteins kunstnerskap ikke bare tematisk, men også i de materielle valgene han gjør. Enden av en vevd tekstil kalles jarekant. Den er ofte vevd tettere enn resten av stoffet for at metervaren skal være stabil under produksjon. Jarekanten klippes ofte bort før man syr, ellers får man problemer på sikt. I Rausteins univers blir nettopp jaren selve utgangspunktet for flere arbeider. Gjennom hans omsorg for de sanselige aspektene ved teksten fremkaller han taktile minner hos betrakteren, enten det er minnet om sengetøy i krepp, om stive skjortekrager, skitne filleryer, Sakkosekken eller fanen til korpset som innhenter oss.

– Jeg fikk ofte kjeft som barn. Jeg klarte ikke la være å stryke på pelskåpen til dama foran meg på bussen eller fløyelsputene og silkefrynsene på lampene til farmor, innrømmer han.

Filleryer og konnotasjoner

Det er januar 2019 og i Rausteins atelier på Frysja henger en grønn stor fillerye på en vegg. Han forteller meg at lyset ikke slipper inn. Takvinduet er dekket av et tykt lag med snø. Likevel vokser det tett i tett med grønne planter der inne. Ved nærmere ettersyn ser man at filleryen ikke er laget som filleryer flest. Tusenvis av sammensydde lapper i bomull danner et bilde av en fillerye, eller snarere *følelsen* av en fillerye.

– Jeg vil gjenskape opplevelsen mange har hatt av å ligge på gulvet på et teppe og leke, enten man tenker på en fillerye eller et persisk teppe.

Og nettopp denne tilnærmingen preger Rausteins arbeider. Det aller nærmeste vi alle bærer på blir i møte med Rausteins arbeider monumentalt, men aldri spektakulært.

– Jeg forsøker å skrelle bort for å gjøre det lettere å assosiere. Det gjør det muligens verre å tråkke feil siden en da tvinges til å bevege seg enda nærmere det essensielle, men forhåpentligvis skaper det samtidig et enda større rom å gå inn i.

Raustein er opptatt av tekstilkunstens forhold til arkitektur. Han snakker om teksten som pynter, som demper akustikken og som skiller åpne rom fra

lysende vinduer. De tekstile installasjonene hans veksler mellom å viske ut og å fremheve arkitektoniske elementer. Den skitne mintgrønne fargen som ligger i tunge stabler med metervare på atelieret hans var hans mors favorittfarge. Den samme fargen preget også store deler av Oslo i tiden etter 22. juli gjennom platene som erstattet de knuste vinduene over hele byen. Fargen forbindes gjerne med omsorgsinstitusjoner og venterom og føles på mange måter som en offentlig farge, hva enn det måtte bety. I Johns arbeider er det som om den matte grønne bomullen suger til seg samtidige konnotasjoner og assosiasjoner fra omgivelsene, enten de er superlokale på grensen til private, eller de dukker opp i et pushvarsel på mobilen.

– Jeg ønsker ikke å bruke brukte tekstiler, i det ligger det for mange konnotasjoner allerede, forteller Raustein. – Bomullen er et billig materiale og det kommer ferdig farget på rull. Jeg hopper på denne måten over noen ledd i prosessen og kan gå rett til kjernen i arbeidet.

Rausteins praksis er preget av et selvpålagt omfattende arbeid med tidkrevende ensformige teknikker i ensfargede materialer. Raustein kaller arbeidet en manifestasjon av tid.

- Stick to the plan har blitt et motto. Det er ikke noe rom for kreativt i den delen av prosessen. Når man snakker om tid blir det ofte en sensasjon. For meg handler det om å gjennomføre.

Når alt faller på plass

Rausteins kommende utstilling i Kunstnerforbundet i april 2019 markerer slutten på en triologi han har jobbet med over en treårsperiode.

– Det å jobbe med triologier gir meg rom til å fortsette en kunstnerisk tankevirksomhet uten nødvendigvis å føle at man må begynne helt på nytt i hver utstilling. Utstillingen har fått tittelen Når alt faller på plass. Tittelen kan virke håpefull og oppløftende, men den vitner samtidig om en potensiell katastrofe, forteller Raustein. – Når alt faller på plass. Det skjer kun i ett sekund. Hva skjer i sekundet etterpå? Tittelen er kanskje oppløftende, men samtidig er den urovekkende. Når alt faller på plass er det jo egentlig slutt.

John Rausteins pågående utstillingstriologi startet med utstillingen *mens du blir til jord* på KRAFT- rom for kunsthåndverk i Bergen i 2017 og fortsatte med utstillingen *bort fra vinduet og inn i lyset* ved Trøndelag senter for samtidskunst i Trondheim i 2018. Triologien avsluttes med utstillingen *Når alt faller på plass* i Kunstnerforbundet.

Teksten ble første gang publisert i Tidsskriftet Kunsthåndverk
Årgang 39/Nr151/Utgave 1, 2019